

אור לארבעה עשר

פרק ראשון פסחים

כ.

עין משפט
נר מצוה

קבץ א מיי פ"ח מהל'
אבות הטומאה
הלכה ג:
קבץ ב ג מיי פ"י מהל'
טומאת אוכלין
הלכה יז:
קל ד מיי פ"א מהל'
אבות הטומאה ה"ב:

ורה אור השלם

1. לֹא תֹאכְלוּ עַל
הָאָרֶץ תִּשְׁכְּנוּ בָּמִים:
דְּבָרִים יב כד

רבינו חננאל

ושאלו עליה אפילו כלל המונח על גבי קרקע, ופירש אברהם ברשרות הרבים ספיקו טהור, ברשות היחיד כי האי גונג ספיקו טמא. והאי ספיקו טהור הרבים ספיקו טהור ברשות היחיד ספיקו טמא, ומגרינן על הטעם, דכתיב ה, ונסתרה ודאי נטמאה, הנה כיון שנסתרה ספיקא הויא נטמא ברשות היחיד, וכל כיון שברשות היחיד נטמא ברשות היחיד נטמאה וכו', ופשוטה נטמאה וכו', וזכר פירשוהו בכמה מקומות. לפיכך לא הארצנו באי האוכל ועוד ודלא אי אהכל מיטמא כלל השער מן המיטמא.

וזה הברש היאך נטמא
בלא הוכשר ממשקה, הלא
אוקימנא לרם קדשים
ולמסקה לרם מטבחיא
היכן הוכשר, היכן הוכשר
שנטמא, ושענין דאיתכח
בחיבת הקדש, כלומר
האחד ארם לקדש ממש
דחור משקדש אצ"פ
שלא הוכשר במים כאלו
והאוקינא אימור
ומהנין חיבת הקדש
כו', ואם תאמר אין
הני כני דחיבת הקדש
מכרי לטומאה למנות
בראשון ושני. ויש
לפשוט בעיא דריש
לקדש, הוה כפי צויר
של מנות, בירוש שהוא
פסולת הסלת כזה המורסן
וכיוצא בו, במונין ב'
בראשון ושני אלא כלומר
שלא השרץ כהא צויר
אלא הוכשר במים ונטמא,
אם ינע הוא באחרים
ויטמא אחרים או לא
אפשר, איפשטא, וכיון לא
איתברר, לא איתברר
אין דמטמא. ושענין דרך
אחרות כגון בהמה של
בבחי שלמים והעבירה
והעדין היא משקה
טובה עליה, ונחשטה
ההוכשר הכשר באחרות
ומנאצת המחט כפרש
החור, אוקימנא
האכלי כפרש כר שהוא
מכמים, וכיון דהוה לא
משקה סרוח אינו טמא,
ואפילו למאן דאית לא
טמאה למשקין, דגמי
דמטמא דההיא הוראין
לשתייה דאין מקור
משמשקין, אבל הני דסרוחין
גמירא לא, האני נאזו
הנין בחורב כהנים שהו

לָא רִיין שׁוהן רבֿן אַלֶּא שׁאין מבשרירן. לאַ צײַ לשנויי תרגומא
אדס לעיליט¹ מירן כן מחמת דווקא וזה שאין מבשרירין משום
דס"ל דתלושים לא מבשרירן² דדריש יטמא דכתי' גבי משקין יטמא ממש
ולא הכשר וליכא אלא חד קרא דבכשר כ"ז לא לוקימ טפי צמחצוין
מחלשין³ אלא ראייתבשרבחיבת
בכלי המונח על גבי הקודש. וא"ת אי מיצת הקודש

הקודש. ואל"ת אי חִיבַת הקודש
מהניח למימני ביה ראשון ושני מאי
נפקא מינה דהאי משקין ציט
מטבחי' דכן ואין מכשירין^י ואורי'^י
לדאיטרי' לכמה דברים שמצינן
בעזרה דלא שייך בהו חִיבַת הקודש
כגון ציבורים או חולין שזובלין
בעזרה כדי לאכול המנחה והזבח
על השזבע כדאימא דהקומץ רבה
(מנחות כא:)^ז **ובשעת** שחיטה
עדיין משקה טופח עליה. פירש
הקונטרס דאי אפשר שלא יפול מן
העור ליה הכשר ואין נראה דלא
כן הוי עלה תלושין ותלושין לא
מכשירין כיוון דדריש שמואל יטמא
ממס ליכא אלא חד קרא דככשר
וההוא מוקי לה במחזירים ולהכי
נקט והעצירה צנהר משום דבעי
הכשר מן הנהר שהוא מחזיר
ואומר ר"י דעל ידי העור הוכשר
הכשר דהעשור והרומב (חולין קיח:
פליגי אי יש יד להכשיר אצל כלולי
עלמא יש שומר להכשיר וצכל
העור בלא מים בעודם מחזירים^ח:
מי

מטמאין את הכלי וכלי מטמא את האוכלין והאוכלין מטמאין את המשקין ולמדנו שלש טומאות בשרץ הני ארבעה הן גזו משקין דרישא אדרבה גזו משקין דסיפא לא אשכחן תנא דאמר משקין מטמאין כלי אלא רבי יהודה וזהו דרור ביה וסימניך זייתא^א תנן התם דשרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה אמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא וניחוי להאי תנור כמאן דמלי טומאה דמי ותיחוי האי פת ראשונה אמר ליה לא סלקא דעתך^ב דתניא יכול יהו כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס ת"ל

העור והבשר ומעצירתה בצננה סמוך לשחיטתה ומשקין אותה כדי שתהא נוחה להפשיט כלאמר אין בסימוא דבליה^(א) ועדיין משקה טופה עליה. ואי אפשר שלא יפול מן המשקה על הבשר כל שהוא בשעת הפשט: ונהדר פרש. דקא סלקא דעתך מורת משקה עליו שהרי בשעה זו השקה אותה: בצפה עצב. ללא משקה הוא: שרץ מנומא את המשקין. מקל וחומר מכלי דלעיל [יט:] ומשקין שבאו מחמת שרץ מנומאין כלי כדיליף [שם] מבכל כלי יטמא^(ב) וקא סבר יטמא הכלי מן המשקה כדזהו דריש לה ר' יהודה [יז:] מיקמי דהדר ביה ודריש ביה נמי להאי יטמא יטמא ויליף מיניה דחזור בלי זה ומטמא את האוכלין דכאשכחן בזה דכלים מטמאין (ט) מכל אשר בחבורי יטמא מכל האוכל שנטמא האוכל מאיר כלי חרס ואוכלין את המשקין כו'. ומיהו לא מיתרסא היא דהאי אוכל הבא מחמת בלי יקראמיה קרא דטומא משקה לאו בכלי הבא מחמת משקה קאי אלא בבא מחמת שרץ ותנא תני למדנו שלש טומאות שרץ דלמעט דטומאה הולכת מזה לזה ומזה לזה ומתבאר הוא מצינו למיפריה למילתיה אלא דאקשי ליה קושיא אחרייתא מפורשת טפי דקתני שרץ וקא חשיב ארבע והיא היא: ואוכלין מטמאין את המשקין. דדריש יטמא דגבי אוכלין יטמא לטמא אוכלין המשקין כדדריש ליה ר"ע [יח:]. והוא הדין דמצי למיתני וכלי מטמא את המשקין ומשקין מטמאין אוכלין כיון דלית ליה יטמא יטמא אלא חדא מינייהו נקט ומרזייהו לא מצי למיתני דיימא בלי טומא את האוכלין ואוכלין את המשקין ומשקין שבאו מן האוכלין מטמאין את האוכלין דהא ליתא בקרא אפי' לר' עקיבא דהוה ליה שלישי עושה רביעי דוכל משקה אשר ישמה^(ג) אחוריו דכלי חרס קאי שקיבל המשקה הזה טומאה מן הכלי וכי דרשת יטמא יטמא אכתי שני עושה שלישי משכחת מיניה אלב שלשי עושה רביעי לא ילפת מיניה: הני ארבעה הויין. שלישי עושה רביעי לא משכחת ליה בקרא דמי כתיב אוכל הבא מחמת בלי מטמא משקה לאו בכלי הבא מחמת משקה כתיב אוכל בכלי הבא מחמת שרץ ותנא גופיה חשיב ארבע עשרה שלש: גזו משקין דרישא. חמור משקין הראשונים ואימא שרץ מטמא את הכלי והכלי את האוכל ואוכל את המשקה וכן הן סדורין בתנא דר' עקיבא אלא דדריש יטמא יטמא ושני עושה שלישי. והוא הדין דמצי למיתני נמי שרץ כלי וכלי משקה ומשקה אוכל וחדא מינייהו נקט כדפרשין דתרזייהו לא מצי למתני והא אתא לאשמעינן דשני עושה שלישי בחולין: ארבעה גזו משקין דסיפא. ואימא שרץ משקה ומשקה כלי מבכל כלי יטמא כדזהו דריש ליה ר' יהודה וכלי אוכל דרוש ביה להאי יטמא דכלי יטמא ומשקין דסיפא לא יתני משום דרביעי לא כתיב ואע"י דאוכל ודאי מנומא משקה הבא לא תתנייה דהאי אוכל דהבא שלישי הוא: אמר ליה לא אשכחן בנא כו'. ואי הכי מדיוש כמאן תוקמיה: וסימינך. שלא תטעה בסדרן: גוייפא. סדר מטייל סבר שעורין תחלה נותנין כלי ואחר"כ אוכל ואחר"כ משקה: שרץ שנטמא בחבור. ולא נגע בפת הפת שבחבור שני לטומאה ואינם מטמאין חולין לרבנן מפני שהתנור תחלה התנור קיבל טומאה מן ההשרץ והפת מן התנור: ואינינו (להאי סבור כנא דמלי טומאה. כיון דקיימאן כל אורי כל חרס מטמא מן ההשרץ את כל שרץ שלא נגע אלמא כמאן דמלי טומאה היה דהא לא נגע בו ומטמא ותיבוי נמי פת כאלו נוגעת בשרץ: יכול יור לו הכלים. אס כלי שטרף נתון בתוך כלי חרס ושרץ באריר החיצון יכול יהא כלי עץ או כלי מתכת שבחבור טמא משום דכתיב כל אשר בחבורי יטמא:

נשאלין עליה. כלומר חשבינן לה לטמא אומה כאליו יש צה דעת לישאל. לשון אחר נשאלין לצי"מ מה תהא עליו (כ) וזו עיקר נשאלין עליה בעלים יהו נשאלין בעל כרחן בשעילה לצי"מ מה תהא עליה: **אפילו הוא כלי מונה על גבי קרקע.** כלומר אע"ג דכלי טהור זה שנוגד צו הספק אין צו דעת לישאל וצו לא היה אדם עוסק שיהא מוטיל ומציאו צידו אבל אדם עוסק בטומאה שיהיה נושא שרץ צידו ספק נגע בכלי ספק לא נגע אם רה"י הוא ספיקו טמא: **האי נשאר דאיתכשר במאי.** ה"נ מצי בעי אקרא והנשאר אשר יגע בכל טמא (א) במאי איתכשר ואיכא למימר נשאר דקרא פסיטא דאיכא הכשר טובא דבשר של שמים ואכל בכל העיר ולכל אדם ושם מדיחין אותו ומבשלין אותו ואיכא הכשר טובא

מסורת הש"ס

(א) לעיל טז. [וש"נ].
(ב) [לעיל טז. חולין לו:].
(ג) חולין לו. מנחות קב:
(ד) חולין לו: (ה) [לעיל יח].
(ו) שבת קלח: כלים פרק ח
משנה ה, (ז) שבת קלח:
(ח) [ויקרא י, ט] (ט) [דף מ].
(י) [ויקרא יח, י] (יא) [שם].
(כ) [שם, מ] (כא) [דף נ].
(ג) [וע"ע מו"ס חולין דף לו.
סד"ה כי].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נשאלין וכו'
מה תהא עליה וכו':
(ב) ד"ה שרץ וכו' מטמאין
אותן מכל אשר בתוכו:

מוסף רש"י

שאינו מבשרי. אם נפל
על הניסים (חולין
לד.) עושין כמים. דל
חולין שאין משין לקבל
כלל. מבשרי. דאמרי
נכמי, אכל נא קדשים
ותקבל בכל ויכר ממת
למזה ואיני משך לליד
כחם. אינו מבשרי. ליד
איתא דאין (עירי ד.)
מטמאין (חולין לד.) צרד
מש. מבהר. קורטי עמ
הנור מנחה או ארץ
נכמי למור (חולין לד.)
קאן מן סוטה שלא נע
בשמן ולא יאכל נע נע
צרכי (מנחות כב.)
שהתורה חדרה. שנתא
מן שאורי. דכמבי ויקרב
(י) אל מור, והא חדר
שנתא אולנין בשבטין מן
האורי (חולין כב.) כמאן
דמלי טומאה דמי.
דמלי השכן צאורי, דמי
גלל נגיפה טומאה ושלכן
כמאן דמלי טומאה
ותהי פה לאוזה (שם.)
מי סלקא דעמך. למיחי
כמאן דמלי טומאה
יכול דיו כל הדלים
מטמאין מאורי כלי
חרס. שם ידן ארץ חסר
הטעם שנתא מלמא שם
צבאורי היתרון או ממת
שיטמאין כלל מן היתרון
שנתא טומא (שם.)

מוסף תוספות

א. מדאורייתא. מוס'
שאלן. ה' הוהו דמכל
האקלא אשר לא שריב א'
גליו מים יטמא. מוס' שאלן.
ו' ויכין. מדאורייתא
תלשין לא משכרין במשקה
בית מטבחיא לא גזרו
רבנן. עיני דלד. ה' אכל א'
אז מניין בר אשקון שריב
יפקי' טובא דאין
משכירין דאז חייזי כושכרין
הז מניין בר אשקון וישי.
מוס' שאלן. ששה היתה
הבבא. ה' ואל היתה
ראיה להכשר. הואיל
עוררין תרייתא ששה שקיבל
בעדו מחובר הוא טופח
עליה אותה
שהוכשרה בזמן שחברין.
מ' מ'.

דברי ר' עקיבא, היה התנא שנתן סתם, השרץ מטמא את המשקה, והמשקה את הכלי, והכלי את האוכל, והאוכל את המשקה, למדנו שלש טומאות בשרץ, אמר ליה רב ששת דא לפי מה שפירשית משקה וכולי ואוכל משקה ארבעה טומאות, וכן אלא גזת משקה ירדשק, כלומר הכבר אוכל את האמר מביאש אלא שנה ליה אוכל משקה ולמשקן ולמשקן ליה תיחלך לך שיש לך סימן נדיהא. פירוש המשקה שזכרנו מטמא הכלים שהוא סם הכלי של משקין נדיהא, בדורסין פרבם פסוקים בבית הירחולך וכלי משקה ירדט. וזו גרסתינו ממסבירי נדיהא, [כ"ג:] ש' זאומריס דכרסניסא יהי אסמורביא וזימנן שם שריאש' של גזוז' חך משקין דברישא בהך ברייתא גזוזין ולא סביר [לן] סמי אותן המשקין דלא אשכחן תנא דתני משקה מטמא כלי אלא ר' יהודה וחדר ביה דכפרשין לעילא. תנן התם השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שבתנור תחלה, אמר ליה רבא דאבא, הלא זה השרץ נלך על כבותיו תחלה ואחרי כן תחלה, ואחא הורא אותו כאלו נעל בכתולין התנור וטמא, וכן תנא ליהא תנור מכאן דתני, וצריכי, וצריכי, שחלול השרץ עצמו נעל בפת ותחת הפת תחלה. אמר ליה אל אמרין דתני כמאן דמלי שריצ' דמי ונימא אלך השרץ עצמו נעל בפת ותחת הפת תחלה וזוהי כולל דהכלים משקלי מאירי לך חס, וזוהי השרץ עצמו נעל בפת ותחת הפת תחלה.